

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti & incolumitati Rerumpublicarum utilissimae

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Propositio totius operis ab omni ancipiti sensu distincta, in angustiores
fines redigitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

gravissima. At ego, Patres sapientissimi, ut jam monui, non in ipsâ communi dumtaxat formâ dicendi haberebo, sed quicquid de hac disieram, ad ipsa sine etiam sacras Conciones, severis vincendas legibus, atque ab omni inquinamento purgandas potissimum destinabo, insuperque de ipsomet etiam concionandi sacris in Templis munere, deque sacris Concionibus à qualibet corruptelâ tuendis speciatim quoque deinde, nec oscitanter disputabo. Quo etiam ex capite quanta gravitatis, & magnitudinis accessio huic Actioni fiat, satis in præsentia superque cognoscitis.

Propositio totius operis ab omni ancipiti sensu distincta, in angustiores fines redigetur.

16. **V**erùm, ne quis de industriâ quærens diverticula, consilium meum ex ancipiti sensu secus, quam par est, aut aliorum, quam ego censeo accipiat, caveo primum disertè, quum litem ego eloquentiæ corruptoribus, quos jam depinxi, hic intendo, eosque non segni stylo agito; me quaslibet tam Orationes, quam Cõciones iis vitiis, quæ recensui, obnoxias, sive Latinâ, sive Hetruscâ, sive Gallicâ, sive Germanicâ, sive Polonicâ, sive quacunque aliâ cujusvis regionis vernaculâ linguâ scribantur, habeanturque, conferto argumentorum paratu in hac indictâ jam pugnam aggressurum; nec mihi turbam ullam rixamve de Latinis seu vocibus, seu locu-

locutionibus, sed de eloquentiâ tantummodo, qualicunque sermone explicetur, fore cōcitandam. Caveo præterea, me nominatim de Orationum, Cōcionumq; pravitatibus solum ideo expostulaturum, quia in aliis scriptionum generibus, in epistolis, in elogiis, in epigrammatis, in poeticis commentis, in lepidis fabellis, in ludicris prolusionibus, cæterisque in lemmatis *A* adumbratis, & pictis, in quibus persuadendi curâ eorum architectis solutis esse licet, neque, ut quenquam suâ in sententiam trahant, illis contentio ulla, vel cogitatio est: ornamentorum licentia per me quidem potest, quicumque volet, ut ei placet, liberaliter indulgere, non invideo, non repugno, non dissentio, quin potius conniveo quoque, & si vultis, probe etiam, ac laudo. At in Orationum rostra, Concionumque suggesta hujusmodi illecebrarum luxum cōportare, nec enim verò probum fecerim, est, minimeque tolerandum. Caveo insuper, quoties perversa eloquentia vitium fraudemque extra Scholarum angustias nullo modo porrigit, suapte naturâ gravem admodum noxam nequaquam nocere, ac proinde, sicunctas causas, atq; Orationes utcuq; splendidas in privata Rhetorici Gymnasii spatia, aut in Academicas exedras compelli, atq; hos inter parietes ingenti acuminum seu fasce, seu fascino *B* obrui inficique, aut alio quocunque vitio corrumpi ponamus, eum Oratorem, qui eas ita corrumpit, atque habet, vel ab alio habendas curat, non faciliè magni reum

reum criminis, si reliqua malitia absint adjuncta, damnandum videri. Nam quum in locis hujusmodi Orationes non serio, ac verè, sed ad speciem tantum, ad imitationem, vel exercitationem componantur, habeanturque, hæc qualiscunq; corruptela, & prævaricatio, quod suapte sponte nemini graviter incommodet, minimè gravis est. Suapte, inquam, sponte: nam an extrinsecus aliquid gravis culpa iisdem aspergi possit, suo postea loco accuratius investigandum hic ego relinquo. Caveo denique, personatos istos declamatores, qui in Scholis dumtaxat, vel in Academicis aulis tralatitias, Cumbralesq; Cumbralesq; lucubrationes dicis *D* solum causam, ac simul *D* late coagmentat, hic à me omnino præteriri, extraq; omnem meæ Actionis ictum in tuto planè consistere. Quis enim ita infans sit, vel tam absurdè desipiat, ut leves quaestiones à jocularibus istis Oratoribus enodatas, vel certè si graves sunt, non tamen ad persuasionis finem ex animo eblandiendum, sed luditantum, vel ostentationis gratiâ elaboratas, nihilominus velut magna peccata, etiam si crimen in re undique levi grave esse nequeat, inconditis clamoribus obtundendas arbitrentur? Sed illos ego prævaricatores dumtaxat, qui gravium rerum Orationes, quum verè, serioq; perorandæ sunt, supervacuis ornamentis imprudenter onerant, atque elidunt, à me in toto hoc contentionis prælio comprehendî denuntio.

17. Affero igitur, Patres amplissimi, causam

B 3

ad

addicendum, ut videtis, non exiguam, sed ex tam multis, gravibusque capitibus magnā; non de Romanis nominibus anxiam, sed de legitimā apud omnes populos persuadendi ratione sollicitam; non de scholasticis nugis levem, sed de virtutum omnium inferendarū, vitiorumque expellendorum instrumento ad humanam, ac divinam felicitatem comparandam præcipuo longè gravissimam: ut propterea nemo vestrum profus mirari, nemo tanquam immodicam exaggerationem, si quando in Adversarios paulo concitatius commoveri (etsi animo semper quàm placatissimo) fortasse videbor, jure queat interpretari.

18. Nollem verò ego, quisquam vestrum hanc meam Orationem de eloquentiā ab improbo Declamatorum servitio liberandā fictam, & commentitiam temporis dumtaxat fallendi, aut styli periclitandi gratiā, ut aliàs sæpenumerò fieri consuevit, à me hodie haberi, suspicaretur. Si enim unquam medullitus verba deprompsi, si mentis meæ penetrabilia cum ore, & vultu in me aliquando confenserunt hæc certe omnia ad istam, cui modo patronus adsum, firmendam confluere partem reperietis. Et sanè aut ego vehementer fallor, aut nullam equidem aliam persuasionem, quàm hanc, cunctorum pectoribus infingere, ac penitus agglutinare, ita inflammato animo concupivi.

19. At ne latebram ullā Adversariis meis, in quam se abdant, relinquam, totius ego controversiæ amplitudinem in arcum cogens,
cer-

certoque proposito comprehendens, sic distinctè pronuntios, Antistites, ac Judices sapientissimos: formam, characteremque dicendi immodicis ornamentis redundantem præfertim verò acuminibus, sententiisque luxuriantem, ad finem Oratoris seu profani, seu sacri consequendum, esse planè ineptum, atque adeo ceu vitiosum eloquentiæ genus ex omnibus foris, ex universis templis, ex cunctis urbibus exterminandum. Quod ego, nisi meridianâ luce dilucidius probavero, non recuso profectò, quin me ut levem de trivio caussidicum rideatis, pedumque suppositione obruatis. Quamvis autem quæcunque ornatus intemperantia in eodem vitio, ac luto sit; de acuminum tamen exuberantiâ præcipuè mihi dicendum existimo, tum quia hæc lues omnium maximè, præclara quæque depopulatur ingenia, tum quia hæc compressa, illam quoque eodem scalpulo castigari, recidiq; necesse erit. Quanquam ego nomen ipsum acuminum non semper etiam ita severè accipiam, sed frequenter quoque multo ampliùs pro quibuscunque ornamentis, & quicquid de illis statuero, vos de his etiam ratâ portione decernendum faciliè intelligetis. Orationis pariter, atque Oratoris vocabula tanquam civili, & sacro Oratori, Orationique seu Concioni, & Concionatori promiscua, deinceps plerumque usurpabo, nisi quid peculiariter alterutrâ de parte, profanâ, vel sacrâ necessariè explicandum secus à me postulaverit.

20. Sed audito hic ego, nescio quem, hoc

ipso principio mihi intercedentem, exprobrantemque; quod quæ vel tironibus Rhetorices sunt compertissima, à me velut peregrina atque inaudita huic confessui, Concilioque gravissimo, non sine tot doctissimorum virorum indignatione, ac stomacho, intempertive, temereque ingeruntur. nihil quippe magis in confesso esse apud omnes, quam nimiam, & lascivientem ornamentorum copiam veræ eloquentiæ repugnare, atque à cunctis Rhetoribus improbari: adeoque actum jam dudum toties, à me agi demuo otiose prorsus, ac inopienter. At ego non invitus sanè, sed ultro etiam, lubensque concedo, quod paulò ante exposui, meque offensurum recepi, esse quàm perspectissimum; frustra tamen id à me hoc loco in præsentia promi, tractandumque proponi, jure optimo per nego. Nam Rhetorices, atque eloquentiæ præcepta, ac scita, quanquàm cuique obvia, & pervulgata, nihilominus à recentibus istis artis oratoriæ architectis, quos ego maximè criminor, adeo negliguntur, & derelictui, ne dicam, etiam ludibrio, habentur, ut ab illis vel ignorata omnino, vel penitus contempta videantur. Nimirum sua placent auctoribus vitia dicendi, quibus jam pridem insueti, atque innutriti, prima etiam documenta eloquentiæ omnino dediderunt, aut tam cæcâ nocte, densisque tenebris circumfuderunt, ut ne pertransens *A* quidem illa strictim etiam aspiciant; ac proinde rursus primoribus Rhetoricæ elementis necessario sunt informandi: perinde ferè,

atque

atq; in re longè diversâ perduelles Hæretici, qui Catholicæ religionis dogmata, etsi apud genuinos Christi sectatores extra omnem controversiam e divinis Literis, e Conciliis & Patribus probè cognita, rata, & fixa sint, præfractè tamen, impudenterque, non solum in dubium revocant, sed etiam explodunt: ideoque prævalidis, testatisque divinæ Fidei machinamentis ad ea agnoscenda, ne veneranda sunt compellendi. Haud secus quoque fucati isti Declamatores solidæ eloquentiæ penitus oblii, ad hujus incanabula redire, vel fortè primùm etiam adire, ac prima addiscere rudimenta, ineluctabili argumentorum impressione sunt adigendi: quos etsi longè aberrare palàm est, rationes tamen, cur tantopere aberrant, ne per somnium quidem hæctenus iis visas doceri ipsos, operæ pretium est. Porro sicut cunctæ Hæreses Catholicis decretis adversæ, à sacris Conciliis inustro stigmate B notantur, ac profligantur; ita etiam novitiâ hanc dicendi Hæresim, C quæ eunctis eloquentiæ, ac Rhetorices legibus palàm repugnat, legitimamq; & fructuosam persuadendi normam penitus jugulat, pronuperque D à phaleratis istis E Oratoribus sacra etiam in Tèpla importata est, còferto evidentiù argumentorum agmine in amplissimo hoc totius Orbis conventu à me percelli, ac revinci, quò publico, ac gravissimo vestrum omnium judicio, calculisque damnetur, ac funditus evertatur, necesse omnino est. Unde nullo negotio, viri prudentissimi, animad-

B s. verti-

vertitis, hodiernam hanc, quam modò or-
dior, disceptationem, utcunq; etiam aliàs
notam, adhuc tamen nobilissimâ vestrà coro-
nâ, vestrisq; sapientissimis auribus fore di-
gnissimam.

*Pramunitio, seu preparatio prima, docens Orato-
ris finem, esse Auditorum persuasio-
nem.*

A 21. **I** Am verò ex istis ornamentorum, acu-
minumq; institoribus **A** percontor,
ego in primis, quum quidpiam agunt, vel ag-
grediuntur; num actiones ipsi suas, atque co-
natus aliquem ad finem, ac, veluti adhibitâ
B amussi, **B** exigant ad libellam? **C** Sine du-
C bio. nam qui in agendo nullum, quem in-
tueantur, finem sibi constituunt, pecudes
sunt, non homines, neque ullus est in Phi-
losophiâ tant hospes, quin hominis proprium
esse & peculiare, ut omnia, quæ agenda su-
scipit, ex fine metiatur, maturè didicerit, ac
longè etiam ante omnem Philosophiæ in-
D formationem, **D** naturâ ipsâ rationeque
præunte, deprehenderit. Cedò igitur, in
fabricandâ pronuntiandâque Oratione quem
sibi finem acuti isti, & sententiosi Oratores
obtinendum desigunt? Hic vos, Auditores,
summâ animi attentione, quid responsi dent,
notare cupio: quid de hac re sentiant, quæso,
diligenter auscultate. Persuasionem, inqui-
unt, animorum in Oratione nos quàm ma-
ximè consecutandam omninò iudicamus.
Per-